

سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان

صونا احدیان*

محمدسالار کسرایه**

چکیده

پژوهش حاضر، کوششی است که با هدف شناخت احساس طرد دانشجویان در رابطه با متغیرهای پایگاه اجتماعی-اقتصادی، قومیت و احساس تعلق قومی و ارزیابی سیاستهای دولتی، به انجام رسیده است. پرداختن به مسائل جوانان در سطح کشورهای نظیر ایران، به سبب قرار داشتن جوانان در کانون تحولات و برنامه ریزیها، ضروری به نظر می‌رسد. از اینرو به مدد روش پنهانگر پیمایش و بهره‌گیری از ابزار پرسشنامه جهت سنجش متغیرها، پس از مرور رویکردهای نظری طرد اجتماعی و توضیح سطوح طرد اجتماعی، تدوین چارچوب و مدل نظری، از میان دانشجویان دانشگاه‌های سراسری و آزاد، نمونه‌گیری انجام داده و پس از انتخاب ۳۲۵ نفر از دانشجویان، نتایج را به کمک آمار توصیفی و آزمونهای همگنی واریانس لون، آزمون اف، ضریب همبستگی، آزمون تی و مقایسه‌ی جفتی مورد مطالعه قرار دادیم. نتایج بدست آمده حاکی از رابطه‌ی معنادار و مستقیم میان احساس طرد اجتماعی و احساس تعلق قومی و همچنین احساس طرد اجتماعی و ارزیابی سیاستهای دولتی توسط پاسخگویان بود، به عبارت دیگر دانشجویانی که احساس طرد بیشتری را تجربه می‌کردند، احساس تعلق قومی بیشتر و همچنین برداشت منفی نسبت به سیاستهای دولت داشتند.

کلیدواژه‌ها: احساس طرد اجتماعی، پایگاه اقتصادی، سیاستگذاری، تعلق قومی، قومیت.

* کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (نویسنده مسئول)،
ahadyans@yahoo.com

** دانشیار پژوهشکده علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،
mohammadsalar.kasraie@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۱۶، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

۱. بیان مسئله

امروزه محققین مسائل جوانان بر این عقیده اند که با وجود پیشرفتهای چشم گیر به خصوص در کشورهای خاورمیانه، جوانان این کشورها هنوز در موقعیتی بغرنج به سر میبرند، شرایط زندگی رضایت بخش را نداشته و از عدم ادغام اجتماعی رنج میبرند زیرا قادر به مشارکت در فعالیتهایی که لازمه یک زندگی رضایت بخش است، نیستند (صالحی اصفهانی، ۲۰۰۷). عوامل بسیاری موجب این جدایی هستند از جمله: نابرابریهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی. طرد اجتماعی با سلب دسترسی برابر به فرصتهای آموزشی، اشتغال، سلامت و... باعث فقر اقتصادی و درآمدی و ضعف قابلیتهای انسانی و تشدید مسائل اجتماعی میشود؛ در همین راستا به وضوح میتوان دید شدت و شکل مسائل و آسیبهای اجتماعی در افراد و گروهها متفاوت است و برخی گروههای سنی، جنسی، مذهبی، قومیتی و یا مهاجر بیشتر در لبه پرتگاه آسیبهای اجتماعی ناشی از طرد اجتماعی قراردارند. با توجه به گسترده بودن فرایندهایی که طرد اجتماعی آنها را در بر میگیرد، شناخت این مفهوم، جامعه را در توانمندسازی ابعاد مختلف خود یاری خواهدرساند و منجر به بهبود فعالیتهای سیاسی، فرهنگی و اجتماعی خواهدشد.

از آنجا که فرآیند طرد و ادغام عامل مهمی در نظم و رفاه جامعه و سامان افراد و گروهها است، تشدید و گسترش آن به هر نحو موجب از بین رفتن اهداف در زندگی، بی‌علاقگی به زندگی، تمایل به انزوا، مشکلات روحی و روانی همچون افسردگی و پیدایی اختلالات شخصیتی خواهد شد که با شناخت مسئله ی طرد، میتوان بسیاری از این نا به سامانیها را هموار نموده و انگیزه لازم برای رقابت در فضایی سالم را به جوانان داد که این امر به نوبه ی خود، شکوفایی و پیشرفت را در پی خواهد داشت. در راستای همین امر، در پی پاسخ به این سوال برآمدیم: آیا دانشجویان شهر زنجان، احساس طرد میکنند و اینکه آیا این احساس با متغیرهای برشمرده شده در این تحقیق ارتباط دارد؟

۲. پیشینه پژوهش

در این قسمت به سبب ذکر تمایز پژوهش حاضر با دیگر تحقیقات انجام شده، به ذکر تحقیقات انجام شده در این زمینه پرداخته ایم.

سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان ۳

ردیف	عنوان مقاله/کتاب/طرح پژوهشی	سال	نام محقق/محققان	تمرکز تحقیق	روش پژوهش	نتیجه/نتایج تحقیق	تفاوت تحقیق انجام شده با پایان نامه ی حاضر
۱	شناسایی مولفه های محرومیت اجتماعی	۱۳۸۳	غلامرضا غفاری و محمد باقر تاج الدین	بررسی فقر، طرد و نابرابری در رابطه با محرومیت اجتماعی	تکنیک تحلیل عامل	مولفه های بیگانگی اجتماعی، احساس شهروندی، تعامل اجتماعی و رضایت از زندگی با محرومیت در تجانس هستند.	متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۲	بررسی رابطه ی طرد اجتماعی و سلامت زایمان زنان	۱۳۸۷	فربا سیدان و بهار ضمیران	سنجش سلامت زایمان در بیمارستان دولتی شهرستان جوازورد	پیمایش	وجود رابطه ی معنادار بین میزان سلامت زایمان و میزان طرد اجتماعی	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه
۳	تحلیل شعارهای تبلیغاتی هشتمین انتخابات مجلس شورای اسلامی در شهر تهران با رویکرد طرد اجتماعی	۱۳۸۷	مهدی طالب، سید احمد فیروزآبادی، حسین ایمانی جاجرمی و علیرضا صادقی	تلاش برای پاسخ به این سوال که توجه به گروههای هدف در بین کاندیداهای گروههای سیاسی شهر تهران به چه صورت است؟	تحلیل محتوا	در بین هشت گروه هدف بیشترین توجه کاندیداهای احزاب، به جوانان، زنان و سپس فقرا بوده است.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۴	معلولیت، فقر و طرد اجتماعی	۱۳۸۷	سید حسن حسینی و فاطمه صفری	تبعیض و طرد افراد معلول	اسنادی و تجزیه و تحلیل ثانوی	افراد معلول در شمار فقیرترین و مطرودترین افراد جامعه	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۵	بررسی رابطه ی بین طرد اجتماعی و آمادگی برای اعتیاد در میان دانشجویان دختر دانشگاه های شهر تهران	۱۳۸۸	الهام ساوالان پور	سنجش میزان آمادگی برای اعتیاد در رابطه با چند متغیر مستقل و واسط	پیمایش	بیشترین میزان آمادگی برای اعتیاد در میان دانشجویان هنر و کمترین میزان در میان دانشجویان علوم انسانی مشاهده شد، پس از خانه، خوابگاه محیط امنی برای عدم اعتیاد دانشجویان گزارش شد	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه
۶	چرخش مفهومی و نظری از فقر به سازه ی مطرودیت اجتماعی	۱۳۸۹	غفاری و امیدی	چگونگی چرخش نظری از فقر به طرد	اسنادی	پویایی مفهوم طرد اجتماعی و وجود ابعاد متفاوت گزینه ی مناسبی برای تغییرات ساختاری	متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش

۷	وضعیت طرد اجتماعی زنان فقیر روستایی	۱۳۸۹	سید احمد فیروزآبادی و علیرضا صادقی	فهم و سنجش ابعاد طرد	کمی (پیمایش) و کیفی (مصاحبه)	ارتباط فرایندی طرد و محرومیت انباشتی با پیشینه و گذشته ی افراد، ویژگی های فردی، ساختار خویشاوندی، فقر مزمن و بین نسلی و برخی وقایع خاص . وجود موانع اجتماعی و فرهنگی (غیر درآمدی) برای خروج از فقر و محرومیت	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۸	اعتیاد، طرد اجتماعی و کارتن خوابی در شهر تهران؛ پژوهشی کیفی	۱۳۸۹	رحمت الله صدیق سروسنایی و آرش نصر اصفهانی	علل و ریشه های کارتن خوابی با رویکرد "مسیر بی خانمانی"	مصاحبه عمیق	عوامل تسهیل کننده ورود افراد به مسیر بی خانمانی؛ اعتیاد به مواد مخدر، ناتوانی جسمی و روانی و عدم تطابق با محیط پس از مهاجرت	متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۹	اصلاح سیاست های اجتماعی، جهانی شدن و طرد اجتماعی و راهبردهای جدید کاهش فقر	۱۳۸۹	احمد مسلمی	روند رفاه و نابرابری جهانی در بیست کشور آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین	مرور کتاب	تاکید بر فرآیندی بودن سیاست اجتماعی و ارزیابی آن	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۱۰	مطالعه ابعاد طرد اجتماعی زنان روستایی سرپرست خانوار	۱۳۸۹	سید احمد فیروزآبادی و علیرضا صادقی	مطالعه وضعیت گروه نمونه بر حسب مولفه‌های طرد اجتماعی	کمی و کیفی	زنان فقیر، از شبکه درون گروهی قوی تری برخوردارند، زنان شاغل نسبت به زنان غیر شاغل، از شبکه ی حمایتی بین گروهی قوی تر و ناهمگون تری برخوردارند.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۱۱	طرد اجتماعی اقوام در آینه آمار و زیرعنوان بررسی بودجه های استانهای ترک نشین و کردنشین	۱۳۸۹	اسماعیل بلالی	بررسی ادعای نابرابری قومی از سوی اقوام کرد و ترک	اسنادی	وجود تفاوت ناچیز در تخصیص بودجه استان ها و بودجه های بالاتر این استان در بعضی موارد	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۱۲	بررسی طرد جنسیتی در محیط کار و پیامدهای اجتماعی روانی آن	۱۳۹۰	مروارید طباطبایی قمی	تاثیر زن بودن و کارمندبودن، بر طرد اجتماعی و پیامدهای اجتماعی و روانی آن	پیمایش	وجود همبستگی معنادار میان عوامل مطرودمساز و پیامدهای روانی و اجتماعی طرد جنسیتی	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه
۱۳	بررسی رابطه بین طرد اجتماعی و رضایت از زندگی در بین سالمندان شهر	۱۳۹۰	فاطمه رهتما	بررسی رابطه طرد با رضایت از زندگی در میان افراد بالای	پیمایش	طرد چه به شکل عینی و چه به شکل ذهنی، سبب کاهش رضایت از زندگی	بررسی نوع طرد و متغیرها، جامعه ی

سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان ۵

مورد مطالعه	سالمندان میگردد.		شصت سال شهر تهران			تهران	
مورد مطالعه بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	وجود رضایت متوسط روبه پایین قرارگرفتن افراد در تنگنای کمبود فرصتهای محل زندگیشان برای ادامه تحصیل	پیمایش	سنجش کیفیت زندگی دختران دانشجو پس از فارغ التحصیلی	مرضیه مشتاقیان	۱۳۹۰	ناهماهنگی فرهنگی، طرد و کیفیت زندگی دختران دانشجو در بازگشت به مبدا مهاجرت	۱۴
مورد مطالعه متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	وجود رابطه مستقیم میان طرد اجتماعی عینی و احساس طرد	پیمایش	طرد ذهنی و عینی و تعیین سطوح آنها	سوسن باستانی، فاطمه رهنمای و مریم قاضی نژاد	۱۳۹۰	طرد اجتماعی (مورد مطالعه، طرد ذهنی و عینی سالمندان شهر تهران)	۱۵
مورد مطالعه بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	وجود رابطه متوسط میان امنیت و طرد	پیمایش	امنیت زنان در فضاهاى شهری و رابطه آن با امنیت و طرد اجتماعی	لیلا صادقیان	۱۳۹۲	رابطه بین امنیت و طرد اجتماعی در زنان شهر تهران	۱۶
مورد مطالعه متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	وجود رابطه معنادار میان طردشدگی، درآمد خانواده، نوع شغل پدر و بزهکاری. وجود رابطه مستقیم میان احساس طرد شدگی و بزهکاری	پیمایش	بررسی رابطه میان طرد شدگی و بزهکاری	اکبر زارع شاه آبادی و مستانه بلگوریان	۱۳۹۲	بررسی رابطه طرد اجتماعی و بزهکاری در میان دانشجویان دختر دانشگاه یزد	۱۷
مورد مطالعه متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	ارزیابی تشخیص محله ای در ایجاد احساس طرد اجتماعی و فرهنگی نقش دارد.	پیمایش	بررسی عوامل موثر بر احساس طرد اجتماعی و فرهنگی با تاکید بر ارزیابی تشخیص محله ای	افسانه خواجه صالحانی	۱۳۹۲	محله و احساس طرد اجتماعی و فرهنگی: رابطه بین ارزیابی تشخیص محله ای و احساس طرد اجتماعی و فرهنگی در بین جوانان ۳۹- ۱۵ ساله ی شهر پاکدشت	۱۸
جوانان زنجان در نمونه گیری لحاظ نشده اند.	حدود نیمی از جوانان در معرض خطر طرد بالای متوسط قرار دارند. وجود رابطه میان طرد عینی و ذهنی و پیامدهای اجتماعی و روانی طرد	پیمایش (پرسشنامه و مصاحبه)	بررسی میزان و ابعاد طرد، علل و پیامدهای آن	مریم قاضی نژاد	۱۳۹۲	طرد اجتماعی جوانان، علل و پیامدها	۱۹
بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	عدم وجود رابطه ی معنی دار متغیرهای مستقل ذکر شده با متغیر وابسته	پیمایش	سنجش طرد و گرایش به انحرافات با توجه به میزان دسترسی به فرصت های	لعیا محمدی	۱۳۹۳	طرد اجتماعی و گرایش به انحرافات (مطالعه موردی شهرستان اسلامشهر)	۲۰

			مشروع و نامشروع				
۲۱	بررسی طرد اجتماعی زنان ایرانی ازدواج کرده با اتباع خارجی (عراقی-افغانی) و عوامل موثر بر آن (مورد مطالعه شهرستان نیشابور)	۱۳۹۳	خدیجه مظفری	بررسی طرد این دسته از زنان	مصاحبه و پرسشنامه	عوامل موجد طرد این گروه عبارتند از: احساس داغ ننگ و احساس نابرابری و سایر عوامل مطرودساز	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه
۲۲	طرد اجتماعی دختران مجرد روستایی	۱۳۹۳	زهرا فرضی زاده	بررسی فرآیندهای موجد طرد اجتماعی و پیامدهای طرد	مشاهده مشارکتی و مصاحبه نیمه سازمان یافته‌ی فردی	طرد اجتماعی مهم‌ترین عامل انزوای اجتماعی	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۲۳	منابع مطرودساز، طرد اجتماعی و احساس شادمانی زنان سرپرست خانوار	۱۳۹۴	مریم تافته	شناسایی منابع مطرودساز و سنجش احساس طرد و شادمانی	اکتشافی و پیمایشی	تأثیر منفی طرد اجتماعی بر احساس شادمانی	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه
۲۴	بررسی رابطه نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی و طرد اجتماعی گروه‌ها در کلانشهر اصفهان	۱۳۹۴	اکرم حمیدیان و محمد جواد زاهدی، امیرملکی، ابراهیم انصاری	احساس طرد در میان مهاجران و حاشیه‌نشینان	مقایسه‌ای و تطبیقی و پیمایش	قرار گرفتن نیمی از جمعیت در وضعیت طرد متوسط و نیمی دیگر در دو سر طیف.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۲۵	قومیت و احساس طرد اجتماعی: مخاطرات اجتماعی پیش رو (مورد مطالعه: قوم عرب شهرستان اهواز)	۱۳۹۶	عبدالرضا نواح، سید عبدالحسین نبوی و خیری حیدری	هویت قومی در ارتباط با برخی مولفه‌های طرد	پیمایش با تکنیک پرسشنامه	وجود رابطه مستقیم و معنادار میان متغیر تبعیض قومی با احساس طرد	متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه
۲۶	طرد اجتماعی در زندگی زنان فقیر شهری (مطالعه موردی: زنان فقیر شهری تحت پوشش کمیته امداد شهرستان ارومیه)	۱۳۹۶	محمدجواد زاهدی، پروانه دانش، فیروز راد و رضا مجرب قوشچی	جست و جوی ریشه‌های طرد در زندگی	روش کیفی (دهیافت تحلیلی تئوری زمینه‌ای)	وجود پنج مقوله عمده در شکل‌گیری طرد، شیوه‌های ایجاد طرد، اشکال خوارسازی و محرومیت با رویکردهای کمی قابل شناسایی نیستند.	نوع متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش

سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان ۷

۲۷	طرد اجتماعی و انسجام اجتماعی: سه پارادایم	۱۹۹۴	هیلاری سیلور	مشخص کردن پارادایم اصلی برای طرد اجتماعی	پیمایش تکنیک پرسشنامه	طرد، معانی مختلف برای افراد مختلف دارد.	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه
۲۸	خطرپذیری و نتایج طرد اجتماعی	۱۹۹۹	جان باینر	بررسی مفهوم طرد در داده‌های طولی و زمانی به قصد آزمون آن و ارتباط آن با ایده‌ی ریسک و حفاظت	تحلیل اسنادی و مرور تحقیقات پیشین	عدم وجود مسیر خطی پیش‌بینی پذیر از نوعی از طرد به انواع دیگر.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۲۹	تئوری‌های طرد اجتماعی و کتابخانه‌های عمومی	۲۰۰۰	دیو مدیمن	طرد در ارتباط با ادغام و دلالت‌های آن برای کتابخانه‌های عمومی	اسنادی	لزوم ابتکاراتی در خط مشی کتابخانه‌ها، جهت تأثیر گذاری در فقر و نابرابری	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۳۰	آموزش و پرورش: برابری و طرد اجتماعی	۲۰۰۰	جیتی برنندسما	تلاش برای ارائه‌ی تعاریف کاملی از مفاهیم و فرآیندهای مفاهیم فوق	تحلیل اسنادی و مرور تحقیقات پیشین	لزوم بهبود سیاست‌های کلان در مناطق اروپایی..	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۳۱	طرد اجتماعی و گروه‌های قومی: چالشی برای اقتصاد	۲۰۰۰	گلن سی لوری	سودمندی طرد در مطالعه گروه‌های قومی و رادیکال	اسنادی	لزوم توجه به بهبود کیفیت زندگی گروه‌های قومی خصوصا سیاه پوستان آمریکا.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۳۲	طرد اجتماعی: مفهوم و کاربرد (طرد اجتماعی) در کشورهای در حال توسعه	۲۰۰۱	روهی سیز	بررسی امکان عملیاتی کردن مفهوم طرد اجتماعی در کشورهای در حال توسعه	مطالعات تاریخی، اسنادی	در کشورهای صنعتی، مفهوم طرد اجتماعی در ارتباط با دولت رفاه و استخدام رسمی، توسعه یافته است. در کشورهای در حال توسعه، مفاهیم مرتبط با توانایی‌های اساسی، بیزاری از ریسک، آسیب‌پذیری و معیشت پایدار، توسعه یافته است.	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۳۳	طرد اجتماعی: مفهومی محتاج به تعریف؟	۲۰۰۱	راین بیس	ارائه‌ی شواهدی درباره طبیعت چالش برانگیز این مفهوم در اتحادیه اروپا و	اسنادی	پیشرفت در سیاست‌های طرد اجتماعی، مرهون شناخت پیچیدگی این مفهوم و	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش

روش پژوهش	گرایش های متناقض آن است.		نیوزیلند				
بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش	مدارس مورد مطالعه، تمام دغدغه های دولتی در رابطه با برابری اجتماعی را در بر نمیگیرند.	مطالعه ی موردی و مصاحبه	طرد اجتماعی مفهومی کلیدی در عرصه های سیاسی و آکادمیک . مطالعه طرد اجتماعی در مدارس	گیل ولتاین، سارا هالووی و نیک بینگام	۲۰۰۲	نسل دیجیتال؟ کودکان، ICT و طبیعت روزمره طرد اجتماعی	۳۴
بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه	فقر بر برخی از جنبه های مشارکت اجتماعی تاثیرگذار است نه بر تمام جوانب آن. با وجود ارتباط متقابل میان کار دستمزدی و افزایش مشارکت اجتماعی، برخی شواهد حاکی از آن است که کار دستمزدی ممکن است در مواردی محدودکننده طرد اجتماعی باشد.	پیمایش	بررسی مساله گسترش طرد اجتماعی در انگلیس	روث لویتاس	۲۰۰۶	مفهوم و سنجش طرد اجتماعی	۳۵
بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش	بارداری در سنین نوجوانی، زمینه های طرد بسیار قوی در جامعه دارد که البته میتوان با اقداماتی بارداری را به تعویق انداخت.	آزمایشات اکتشافی	تاکید بر بارداری نوجوانان و شرایط نامساعد و زمینه های طرد اجتماعی	گروهی از محققین به سرپرستی کاترین دنیسون	۲۰۰۶	افراد جوان، بارداری و طرد اجتماعی	۳۶
بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش	ارایه پیشنهاداتی جهت بهبود روابط اجتماعی و سلامت، به علت مطرود شناخته شدن این افراد	مطالعات اسنادی، تحلیل محتوا، مطالعات تاریخی، مشاهده و مصاحبه	بررسی طرد جوانان در سه رده بندی مذکور با اعتنا به تاثیر برخی عوامل	جودیت تاکاس	۲۰۰۶	طرد همجنس بازان زن و مرد و دوجنسی ها و بین الجنسیتی های جوان (LGBT)	۳۷
بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش	هنجارهای اجتماعی، سیاستهای دولتی و سیستم آموزشی، در ایجاد طرد در جوانان، نقش عمده دارند.	مطالعات تاریخی، استفاده از مصاحبه، مطالعات زمینه ای و ...	بررسی علل طرد اجتماعی جوانان	جواد صالحی اصفهانی به همراه دانیل اگل	۲۰۰۷	طرد اجتماعی جوانان در ایران	۳۸
بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش	وجود ارتباط میان کاهش فردگرایی و انباشت ابعاد طرد اجتماعی	مطالعات پانل	فرآیندی بودن طرد اجتماعی	هیلاری سیلور	۲۰۰۷	فرآیند طرد اجتماعی	۳۹

سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان ۹

۴۰	سودمندی طرد اجتماعی به عنوان مفهومی تئوریکی جهت اصلاح سیاستهای اجتماعی ترابری	۲۰۰۷	جانت استنلی	بررسی طرد در زمینه حمل و نقل	اسنادی	با وجود طرد اجتماعی مستمر، سیاستهای اجتماعی باید بیش از گذشته نگران افراد مطرود باشند. موضوع حمل و نقل نیازی مشتق شده از این امر است.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۴۱	توضیح طرد اجتماعی: آزمون مدلی تئوریکی در هلند	۲۰۰۷	جردا جول و کوک رومن	طرد به عنوان موضوعی که نظارت بر آن هنوز ناروشن است	پیمایش	عدم برخورداری از سلامت جسمانی از مهم ترین عوامل موجد طرد اجتماعی	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه
۴۲	طرد اجتماعی، کاهنده رفتارهای مثبت اجتماعی	۲۰۰۷	چند تن از محققان	دستکاری طرد اجتماعی در رابطه با افراد مورد بررسی	آزمایشی	طرد اجتماعی، موجد کاهش رفتارهای مثبت اجتماعی	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۴۳	جوانان منفصل؟ طرد اجتماعی گروه‌های حاشیه‌ای	۲۰۰۸	رابرت مک دونالد	چگونگی توصیف و توضیح تجربه‌ی اجتماعی جوانان طرد شده	روش کیفی	با فهم فرآیند تاریخی تغییر اجتماعی - اقتصادی میتوان گفت که در شرایط کمبود، گروه‌های حاشیه‌ای اقتصادی بهترین برچسب برای افراد مذکور و حاشیه نشینی اقتصادی، بهترین توصیف برای موقعیت آنهاست.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۴۴	طرد شدگان در آمریکا	۲۰۱۱	آلین کاریبو	زندگی افراد مطرود همچو بی خانمانها	گزارشی کیفی اکتشافی	پسچیدگی و چندبعدی بودن طرد اجتماعی، وجود کسانی که به احقاق حق افراد ناتوان در رسیدن به برخی مزایا، از جهت اعتقاد به ظرفیتهای مطرودشدگان، جهت تغییر زندگیشان.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه‌ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۴۵	اثرات طرد اجتماعی بر خطرپذیری مالی	۲۰۱۲	راد داکلاس، اکو ون، یووی جیانگ	سنجش اثرات طرد اجتماعی بر جوانب بحرانی رفتار مصرف کنندگان و نیز سنجش اثرات این عوامل بر طرد اجتماعی و خطرپذیری مالی	پیمایش	استخراج الگوهای خطرپذیری مالی به عنوان نتایج طرد اجتماعی.	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه‌ی مورد مطالعه

۴۶	طرد اجتماعی جوانان و درس‌هایی از کار جوانان	۲۰۱۳	جولیا پاولینی به همکاری چند تن دیگر	بررسی طرد اجتماعی جوانان	پیمایش تکنیک پرسشنامه	یک سوم جوانان اتحادیه ی اروپا در خطر طرد شدگی قرار دارند. نابرابریها و نگرش‌های تبعیض آمیز از عوامل تعیین کننده طرد	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه
۴۷	طرد، منزوی کردن، به حاشیه راندن و زیر عنوان دغدغه های مفهومی در مطالعه نابرابری های شهری	۲۰۱۳	ماتیاز بلت و لورا کولونی	بررسی متغیرهای مزبور در رابطه با نابرابری شهری	پیمایش	طرد و انزوا از عوامل مهم موجد نابرابریهای شهری	بررسی نوع طرد، متغیرها و جامعه ی مورد مطالعه
۴۸	طرد اجتماعی جوانان در اجتماعات استرالیایی	۲۰۱۴	پنج نفر از محققان (آنی آبلو، ربکا کسلز، آنه دالی، گابریلا سوزا و ریحانا میرانتی)	تهیه فهرست عوامل قراردهنده جوانان در خطر طرد	ترکیبی (کمی و کیفی) و تکنیک پرسشنامه		بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش
۴۹	عوامل تاثیر گذار بر طرد اجتماعی افراد سالخورده در شهر ورامین	۲۰۱۵	علی اکبر تاجمزیانی و مهدیه لاریجانی	عوامل موثر بر طرد سالخوردگان	پیمایش	ده درصد در خطر طرد شدگی، حدود ۷۴ درصد در طردشدگی متوسط و ۱۶ درصد طرد نشده.	بررسی نوع طرد، متغیرها، جامعه ی مورد مطالعه و روش پژوهش

۳. تبیین نظری طرد اجتماعی

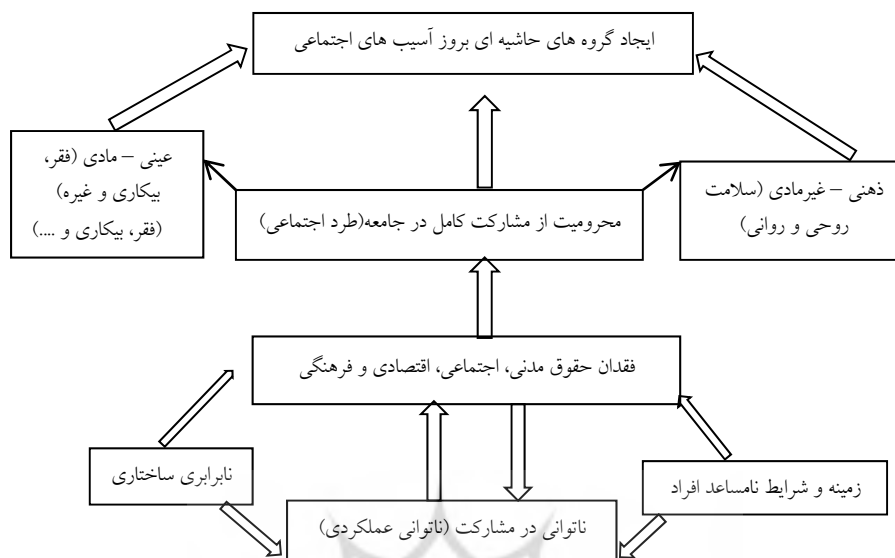
با وجود تعاریف بسیار از طرد اجتماعی، فلوتن (۲۰۰۶) به نکته‌ای مشترک در تمامی آنها اشاره می‌کند: رابطه‌ی بین فرد و دیگران، در تعریف طرد اجتماعی امری بنیادی است؛ از اینرو طرد اجتماعی: «محرومیتی طولانی مدت است که به جدایی از جریان اصلی جامعه میانجامد» (روم، ۱۹۹۴: ۲۵). طبق تعریف اتحادیه اروپا، طرد اجتماعی هنگامی رخ می‌دهد که افراد به دلیل فقدان حقوق مدنی، حقوق سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، قادر به مشارکت کامل در جامعه نباشند. بر اساس این تعریف طرد نتیجه ترکیبی از مسائل به هم پیوسته نظیر بیکاری، فقر مهارتها، مسکن محقر، درآمد پایین، بهداشت نامناسب و خانواده گسسته است (کمسیون اروپا، ۲۰۱۳).

بورچارت و همکارانش طرد را با در نظر گرفتن زمینه و شرایط آن تعریف می‌کنند. بنابراین، فردی مطرود است که ۱. به لحاظ جغرافیایی مقیم در یک جامعه باشد. ۲. در فعالیتهای متعارف شهروندان آن جامعه حضور نداشته باشد (بورچارت و همکاران، ۲۰۰۲). سازمان بین‌المللی کار، طرد اجتماعی را حالتی از فقر بر می‌شمرد که باعث ناتوانی افراد در دستیابی به شرایط زیستی مناسب جهت بهره‌مندی از نیازهای ضروری زندگی (غذا، تحصیلات، سلامتی بهداشت و غیره) و مشارکت در توسعه جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند، میشود (بلیک مور، ۱۳۸۵: ۴۳۵).

آمارتیا سن، طرد اجتماعی را شکست در سطوحی از قابلیت در اشکال مختلف کارکردی میداند (غفاری، تاج‌الدین، ۱۳۸۳: ۱۰). همچنین از دیدگاه او طرد اجتماعی به معنای ناتوانی در مشارکت یا ناتوانی عملکردی است (ابراهیمی، ۱۳۹۱: ۱۷۵).

به نظر اوندرو (Evandrou) با ابعاد طرد از منابع مادی، روابط اجتماعی، فعالیت‌های مدنی، خدمات اساسی و روابط همسایگی فهم میشود (غفاری، تاج‌الدین، ۱۳۸۳: ۱۰). به زعم گالاباز (Galabuzi) طرد اجتماعی با ناتوانی گروه‌ها یا افرادی خاص برای مشارکت کامل اجتماعی مرتبط است که به دلیل نابرابریهای ساختاری، دسترسی آنها به منابع ارزشمند اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کاهش یافته است. این نابرابریها در ارتباط با نژاد، طبقه، جنسیت، ناتوانی، مهاجرت، مذهب و قومیت ایجاد میشود (گالاباز، ۲۰۰۲).

با مرور تعاریف موجود از مفهوم طرد اجتماعی، نموداری ترسیم شده که میتواند در درک این مفهوم، راهگشا باشد:

همانطور که در نمودار مشاهده میشود، نابرابری ساختاری و زمینه و شرایط نامساعد افراد، دو عامل تعیین کننده در ایجاد طرد اجتماعی است. از این رو سنجش پایگاه اجتماعی-اقتصادی میتواند به عنوان فاکتوری تعیین کننده در ارزیابی زمینه و شرایط پاسخگویان به کار رود. همچنین به واسطه ی نقش تعیین کننده دولت، برداشت افراد از اعمال قدرت دولتی، میتواند در ارزیابی احساس نابرابری ساختاری و در نتیجه طرد اجتماعی، راهگشا باشد. بررسی قومیت و احساس تعلق قومی نیز به عنوان متغیرهای عمده و تعیین کننده در سطح کشور، میتواند برای شرایط جامعه ای چون ایران، راهگشا باشد.

۴. سه رویکرد عمده طرد اجتماعی

سه رویکرد متفاوت طرد اجتماعی به نظر دامبزیو (Dambrosio) و گرادین (Grdsin) عبارتند از: رویکرد فرانسوی، انگلوساکسون و انحصاری. مطابق با رویکرد فرانسوی طرد اجتماعی به عنوان فراگرد پویای سلب صلاحیت اجتماعی (Social disqualification) دیده میشود که به موجب آن روابط بین افراد و جامعه ای که در آن زندگی میکنند نقض و قطع میشود. در این رویکرد دولت مسئول تقویت پیوندهای اجتماعی متصل کننده افراد به جامعه است که موجب ارتقانسجام اجتماعی میشود. یعنی

افراد با رعایت هنجارهای اجتماعی و مشارکت در بازار کار از حمایت اجتماعی دولت برخوردار میشوند. امتیاز رویکرد فرانسوی، نقش محوری است که به همبستگی و مسئولیت اجتماعی می‌دهد. طرد اجتماعی نه تنها نشانگر رفتار هر فرد است بلکه ناتوانی دولتها را در تامین همبستگی اجتماعی نیز نشان می‌دهد. در رویکرد آنگلوساکسون جامعه به عنوان مجموعه ای از افراد که دارای حقوق و وظائف هستند و به رقابت با یکدیگر می‌پردازند نگریده می‌شود. در این نگاه پیوندهای اجتماعی به عنوان تماس‌های داوطلبانه متقابل بین افراد فهم میشوند. در یک جامعه ی مردم سالار با فرصتهای برابر برای همه، افراد در اندیشه کسب آنچه که مطلوبشان میباشد هستند، در نتیجه هیچکس مسئول موقعیت اجتماعی دیگران نیست. مطابق با این رویکرد، دو نوع طرد وجود دارد: یکی طرد تحمیلی به واسطه عدم قابلیت و شکست در فعالیت های بازار و یا در عرصه‌های اجتماعی و دیگری طرد اختیاری که فرد از روی اختیار با جامعه قطع رابطه مینماید. رویکرد انحصاری جامعه را ترکیبی از دو گروه خودی (Insider)، آنهایی که منابع را در اختیار دارند و غیرخودی (Outsider)، آنهایی که منابع را در اختیار ندارند، مبیند. طرد اجتماعی ناشی از تحمیل گروههای معینی به دیگر گروههاست. گروههای معینی که برای به حداکثر رساندن رفاه خود و صعود در سلسله مراتب اجتماعی منابع لازم را در دسترس دارند. چنانچه دولت قادر به مبارزه با این پدیده نباشد، انسجام اجتماعی از بین خواهد رفت. لیکن همبستگی درون هر گروه تقویت خواهد شد (غفاری و تاج‌الدین، ۱۳۸۴: ۷-۸).

۵. چهارچوب نظری

نظریه پردازانی چون دورکیم اگرچه به طور مستقیم به مفهوم طرد اشاره نکرده اند، اما به حلقه های اتصالی که فرد را در جامعه ادغام میکند توجه داشته اند. به زعم دورکیم در شرایطی که وجدان جمعی برای یکپارچه کردن اجتماع ناکارآمد میشود، تنها گروه است که میتواند این مهم را به انجام برساند (آرون، ۱۳۸۷: ۳۸۶).

در رابطه با تحقیق پیش رو در شرایط جامعه ی متکثری چون ایران که از قومیت‌های مختلف با آداب و رسوم متعددی تشکیل شده است، یکی از موارد عینی برای گروههای اجتماعی مورد نظر دورکیم میتواند قومیت‌های ایران باشد. اینکه آیا افراد بیشتر در گروههای

قومی جذب میشوند یا در گروه‌های غیر قومی نیز پذیرفته میشوند و یا مساله قومیت و احساس تعلق قومی، میتواند عاملی ادغام گر/طردکننده محسوب شود.

گرانوتر (۱۹۷۳) با ارائه یک دیدگاه شبکه ای ضمن تمییز پیوندهای اجتماعی ضعیف و قوی و تبیین کارکرد هر یک، بر نقش پیوندهای ضعیف در ادغام افراد در جامعه ی مدرن تاکید مینماید. طبق نظر گرانوتر پیوندهای قوی عبارتند از شبکه روابط متراکم با بستگان و دوستان نزدیک و صمیمی که به افراد و گروهها حس تعلق، هویت و مقصد مشترک میدهد. روابط صمیمی گرایش به این دارند که به محافل اجتماعی کوچک و بسته محدود بمانند و در نتیجه جامعه را به گروه های کوچک تکه تکه کنند. در مقابل پیوندهای ضعیف شامل روابط فرد با آشنایان میشود که شبکه ای با تراکم پایین است. به گفته ی گرانوتر ادغام افراد و گروهها در جامعه وابسته به پیوندهای ضعیف و روابط بین گروهی است؛ پیوندهایی که فراتر از روابط صمیمی گسترش یافته و یکپارچگی کلان اجتماعی را تسهیل میکند (فیروزآبادی و صادقی، ۱۳۹۴: ۱۲۶). قومیت به زعم گرانوتر، زمانی که گروهی با پیوندهای ضعیف باشد، میتواند در ادغام فرد، موثر افتد. او با تاکید بر پیوندهای ضعیف، بر ادغام در جامعه ی مدرن تاکید میورزد. همچنین تاکید میکند که از میان پیوندهای ضعیف پیوندهای پل زن (Bridging Weak Ties) بیش از سایر پیوندها میتوانند افراد و گروههای متفاوت از یکدیگر را به هم پیونددهند. در واقع عمدتاً از طریق پل زدن به گروههای ناهمگون تر و متفاوت تر اطلاعات جدید و ارزشمند به دست می آید؛ فقدان پیوندهای پل زن موجب تکه پاره شدن و تجزیه گروه های درون اجتماع و کندی شیوع و گسترش اطلاعات و ایده های جدید میشود اقدامات و تلاشهای علمی را عقیم میگذارد و خرده گروههایی را که به واسطه ی نژاد، قومیت، جغرافیا یا ویژگیهای دیگر مجزا شده اند، در دستیابی به یک شیوه زندگی معین با مشکل روبرو میسازد. به اعتقاد او روابط صمیمی گرایش به محدود ماندن دارند و جوامعی که گروههای صمیمی فراوان دارد، بالتبع چندپاره میشود (فیروزآبادی و صادقی، ۱۳۹۴: ۱۲۷-۱۲۸).

دیدگاه دورکیمی بر آن است که ارتباط افراد با فعالیتهای بسیار متنوع، پیش شرط اساسی برای ساخت اجتماعی فردگرایانه است. وجود گروههای صمیمی مانع از آن است که افراد این گروهها متوجه شوند که زندگی آنان به امور پیچیده جامعه گره خورده است و این وضعی برای پیوند های قوی در اجتماع محلی است. ایجاد فرصتهای شخصی برای تحرک اجتماعی، با وجود پیوندهای ضعیف محقق میشود.

همچنین فقدان پیوندهای ضعیف پل زن، گروه‌های قومیتی را در دستیابی به شیوه زندگی معین، با مشکل مواجه می‌سازد. به زعم گرانووتر، عواملی که با آن میتوان ضعف پیوندهای قوی و توسعه پیوندهای ضعیف را سنجید، عبارتند از: توسعه نظام ارتباطات، بوروکراتیزه شدن، میانگین اندازه خانوار (در جایی که خانواده نخستین گسترده و بزرگ باشد طبیعتاً بیشتر تماس‌ها و ارتباطات فرد، درون آن رخ میدهد) و تراکم جمعیت و شیوع مکانیزم بازار. بنابراین احتمال آن می‌رود که در جامعه مدرن امروزی که ارتباطات، بوروکراسی و خانواده هسته‌ای، گسترش بیشتری یافته‌اند، تعصبات قومی نیز بالتبع به حاشیه رفته و یا از بین بروند (فیروزآبادی و صادقی، ۱۳۹۴: ۱۲۸).

وبر، پیوند اجتماعی را زمانی که گروهی سیاسی مسلط باشد، به طور خاص سیاسی میدانند به زعم وبر در پیوند به شکل سستی فرد بنا بر سنت و عادت مطیع و ادغام میگردد. اما در جامعه قدرتمدار، این شخصیت حاکم است که فرد را به اطاعت وا میدارد. در واقع قدرت سیاسی زمانی که در بالاترین مرتبه قدرت، در کشوری باشد، میتواند به انحاء مختلف اشخاص را با خود هم نوا کند. همچنین در مراتب پایین تر ساختار اجتماعی کسانی که مالک موقعیت خود هستند این مزیت را دارند که به واسطه ی قدرت شان، برخی را از موقعیت های خود منفصل کنند که به نظر محقق این نیز به طور آشکار رابطه طرد و قدرت را نمایان می‌سازد (البته در گستره ای کمتر نسبت به قدرت سیاسی). در ارتباط با پژوهش حاضر و در شرایط جامعه ایران میتوان این نظریه را در سطح کلان در ارتباط با قدرت دولتی و در سطح میانی و یا خرد، به پایگاه اجتماعی افراد و هویت قومی آنان ارتباط داد؛ بدین نحو که برخی گروهها و افرادی که از لحاظ پایگاهی و قومی در شرایط اعمال قدرت قرار دارند میتوانند بر سایر گروهها و افراد اعمال قدرت کرده و آنان را از بسیاری از موقعیتهای پیش رویشان، طرد نمایند (زبیرا، ۱۳۸۵).

به اعتقاد نارایان (۱۹۹۹)، در وضعیت «طرد»، سرمایه اجتماعی یک جامعه عمدتاً در گروه های اجتماعی نخستین که از یکدیگر منفصل اند انباشته شده است. در این جامعه پیوندهای بین گروهی محدود است و علیرغم وجود دولت کارآمد، گروههایی قدرتمند بر ساختارهای حکمرانی مسلط میشوند و با به حاشیه راندن گروههای دیگر، بر دولت چیره میشوند. در چنین شرایطی گروههای مطرود میتوانند اجتماعات را سازماندهی کنند و با ایجاد جنبشهای اجتماعی، وضع موجود و قدرت حکومت را به چالش کشانند. دولتی که آغوش بگشاید و پل هایی برای ارتباط با گروههای محروم ایجاد نماید، این احتمال افزایش

می‌باید که مطروودین بتوانند به منابع و خدماتی که حق بهره مندی از آنها را دارند، دست یابند و به عبارتی جامعه به وضعیت بهزیستی نزدیک شود. در غیر اینصورت جامعه گرفتار وضعیت «تضاد» طولانی مدت، خشونت، نزاع داخلی یا آناارشی همراه با از هم پاشیدگی تدریجی کارکرد دولت میشوند. در سنجش نگرش دانشجویان نسبت به سیاستهای دولت، این مهم می‌بایست مد نظر قرار بگیرد. دولت در صورت تلاش برای ایجاد پیوندهای بین گروهی در جامعه و گشودن راههای ارتباطی برای مردم، می تواند نقش تعیین کننده ای در کاهش یا از بین بردن طرد و در آخر، رفاه و بهزیستی عموم جامعه، ایفا کند (فیروزآبادی و صادقی، ۱۳۹۴: ۱۳۱-۱۳۰).

پارکین مالکیت تولید و ابزار را تنها یکی از اشکال طرد اجتماعی بر می‌شمارد که میتواند در اختیار اقلیتهای گوناگون قرار بگیرد. به زعم پارکین اکثر ویژگیهایی را که وبر مرتبط با پایگاه میداند، ویژگیهایی چون ثروت، زبان، خاستگاه قومی، مذهب و ... برای ایجاد طرد اجتماعی مورد استفاده قرار میگیرند بدین نحو که گروههای قومی و زبانی و ... میتوانند با کنترل منابعی که در اختیار دارند، موجب طرد افراد از گروههای قومی و زبانی دیگر شوند (گیدنز، ۱۳۸۸: ۲۴۷-۲۴۶). همچنین باید توجه داشت که در دو استراتژی که پارکین برای طرد بر می‌شمارد، اقلیتهای قومی و کسانی که از لحاظ پایگاهی در مراتب ضعیف و فاقد قدرت قرار دارند، بیشتر در معرض آسیب پذیری بوده و حتی طرد یا حصر دوگانه، میتواند بر آنان تحمیل گردد. البته در اینجا دولت با نقش سرکوبگرانه، میتواند ابزاری برای سلطه محسوب شود که طبق نظر نگارنده در صورت جلوگیری از این امر، میتواند ابزاری جهت اعمال سیاست گذاری بر خلاف استراتژیهای موجد طرد باشد. بنابراین از سویی وجود پیوندهای قومی قوی و متعصبانه و عدم ارتباط و آشتی با اقوام و گروههای دیگر، میتواند موجد اشکالی از طرد اجتماعی باشد و از سوی دیگر، دولت با قدرت خود میتواند بر بسیاری از جوانب این امر فائق آید و ارزیابی این موفقیت دولت، امریست که جز توسط مردم آن کشور، محقق نمیشود.

سینزیگر دو بعد محرومیت را مشخص میکند: یکی در سطح ساختاری و دیگری تبعیض بر مبنای نظام قواعد و هنجارها. به زعم او موقعیت ساختاری فرد، عاملی تعیین کننده در ایجاد طرد تحمیلی میباشد (شیانی، ۱۳۸۴: ۴۴). با استفاده از دیدگاه او میتوان طرد را برحسب پایگاه و قومیت فرد و همچنین ساختارهای دولتی به عنوان عواملی در جهت ایجاد یا تشدید و رفع یا تضعیف طرد شدگی در جامعه در نظر گرفت.

گیدنز شایسته‌سالاری را از مهم‌ترین عوامل طرد در جامعه میداند، زیرا برای تحرک صعودی برخی افراد، به ناچار برخی دیگر باید تحرک نزولی را تجربه کنند و بالتبع از موقعیت داشته‌ی خود طرد شوند. او همچنین وجود طبقه‌ای از طرد شدگان را خطری برای انسجام اجتماعی میداند و به‌طور غیر مستقیم اشاره دارد که شایسته‌سالاری خصوصاً در دراز مدت موجب طبقات در حال رشدی از طرد شدگان است از اینرو جامعه‌شایسته‌سالار را رد کرده و به جای آن جامعه ادغام‌کننده را پیشنهاد میکند که در این رابطه دولت، با سرمایه‌گذارهای اجتماعی میتواند به این مهم یاری برساند (گیدنز، ۱۳۸۶). مبنای شایسته‌سالاری، در ادوار و جوامع مختلف متفاوت بوده است. ثروت، قدرت و منزلت افراد، از مواردی است که در موقعیت‌های مکانی و زمانی مختلف، همواره وجود داشته است. بنابراین ارزیابی افراد از موقعیت‌های مالی و منزلتی دیگران میتواند تا حدودی نمایانگر معیارهای آنان برای ارزیابی افراد شایسته در اجتماع نیز باشد.

روث لویتاس در تقسیم‌بندی که از طرد انجام داده است، سه مورد را از هم متمایز میکند:

طرد از منابع: شامل منابع اقتصادی/مادی، دسترسی به خدمات عمومی و خصوصی، دسترسی به منابع اجتماعی؛

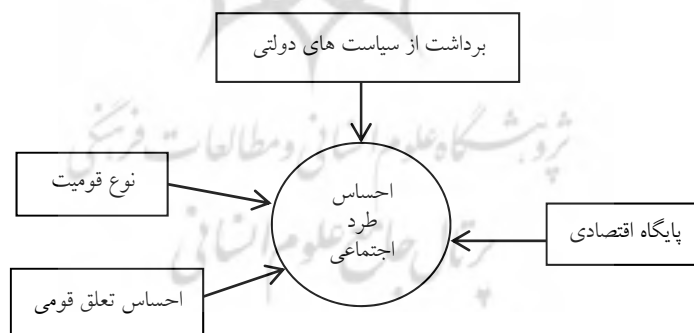
طرد از مشارکت: شامل مشارکت اقتصادی، مشارکت اجتماعی، مشارکت فرهنگی، کسب تحصیلات و مهارت‌ها، مشارکت مدنی و سیاسی؛

طرد از کیفیت زندگی: شامل برخورداری از سلامتی و بهزیستی، داشتن محیط زیست سالم، دوری از جرم، آسیب‌های اجتماعی و جنایتکاری (لویتاس، ۲۰۰۶).

تقسیم‌بندی لویتاس از انواع طرد را میتوان در ارتباط با پایگاه و قومیت اشخاص ارزیابی کرد؛ بدین نحو که طرد از منابع و مشارکت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... که بالتبع طرد از کیفیت زندگی را به همراه دارند، همپوشانی زیادی با فاکتورهای شناسایی قومیت و خصوصاً پایگاه اجتماعی دارد. بالاخص گفتمان باز توزیع گرا بیانگر این است که فقر و طرد از طریق سیاست‌گذارهای دولت که متمرکز بر بازتوزیع ثروت است، ریشه‌کن خواهد شد. گفتمان اخلاقی طبقه زیرین را میتوان در تلفیقی از پاداش و تنبیه‌ها، برخی رفتارها را تغییر داده و اشخاص مطرود را در جامعه ادغام کند.

۶. مدل نظری تحقیق

در مدل نظری حاضر چهار متغیر در ایجاد احساس طرد میان دانشجویان، موثر فرض شده است که ارتباط هر یک از آنها با نظریات موجود، بدین شرح است: ۱. برداشت از سیاستهای دولتی: ارزیابی قدرت دولت به عنوان قدرت سیاسی مسلط در ایجاد یا رفع طرد اجتماعی (با توجه به نظریات نارایان، پارکین، نظریه ی قدرت مسلط وبر، محرومیت سطح ساختاری سینزیگر، نظریه گیدنز، گفتمان بازتوزیع گرا گفتمان اخلاقی طبقه زیرین لویتاس) ۲. قومیت: نوع قومیت افراد به منزله گروهی مشخص که میتواند در تشدید و تضعیف طرد اجتماعی موثر باشد ۳. احساس تعلق قومی: ارزیابی شخص از شدت و ضعف احساس تعلق قومی خودشان که به عنوان گروهی در جامعه، میتواند در تشدید و تضعیف طرد موثر باشد (تقسیم بندی لویتاس از طرد اجتماعی، شایسته سالاری گیدنز، ابعاد محرومیت سینزیگر، مالکیت تولید و ابزار پارکین، انواع پیوندها از نظر گرانووتر، گروه های اجتماعی دورکیم، نظریه ی وبر) ۴. پایگاه اجتماعی-اقتصادی: نظر به اینکه ارزیابی موضوعات مختلف توسط افراد با توجه به موقعیت ساختاری و درجه محرومیت و برخورداری آنان صورت میگیرد، این متغیر نیز جز متغیر های موثر در ایجاد احساس طرد اجتماعی در نظر گرفته شد (تقسیم بندی لویتاس از طرد اجتماعی، شایسته سالاری گیدنز، ابعاد محرومیت سینزیگر، نظریه ی وبر)

۷. فرضیات پژوهش

با توجه به استدلالهای مندرج در چارچوب نظری پژوهش، فرضیات زیر، مورد آزمون قرار خواهند گرفت:

فرضیه ی اول. بین قومیت با احساس طرد اجتماعی در دانشجویان رابطه وجود دارد.
فرضیه ی دوم. بین احساس تعلق قومی با احساس طرد در دانشجویان رابطه وجود دارد.

فرضیه ی سوم. بین پایگاه اجتماعی دانشجویان، با احساس طرد در دانشجویان رابطه وجود دارد.

فرضیه ی چهارم. به نظر میرسد بین برداشت مثبت/منفی از سیاستهای دولت، با احساس طرد در دانشجویان رابطه وجود دارد.

سطح ذهنی طرد در مقابل طرد عینی، به ارزیابی افراد از وضعیت زندگیشان ارجاع دارد و احساس افراد از مطرود بودن یا مشمول بودن را بازنمایی میکند. مؤلفه های عمده نمایاننده این سطح از طرد، عبارتند از مقولاتی همانند رضایت از زندگی به صورت کلی، روابط اجتماعی، وضعیت مسکن، شرایط کلی زندگی، درآمد و رضایت از شاخص های مربوط به سلامت روانی /ذهنی به این معنا که میزان احساس رضایت از زندگی، شاد بودن و یا منزوی بودن فرد چقدر میباشد (قاضی نژاد، ۱۳۹۲: ۵۳).

در تحقیق حاضر با توجه به شمول، زمینه محور بودن و چند بعدی بودن مفهوم طرد، همچنین با عطف توجه به فرضیات و متغیرهای مستقل، مفهوم طرد را در سطح ذهنی و همچنین در رابطه با متغیرهای دیگر تحقیق لحاظ نموده و در برخی موارد به طور مستقیم به نقطه اشتراک تعریف این مفهوم (رابطه) پرداخته ایم؛ همچنین ضروری است یادآور شوم از آنجا که طرداجتماعی با ابعاد متفاوتی از زندگی اشخاص در ارتباط است، ابعاد مذکور به طور همزمان دربرگیرنده ابعاد زندگی شخص (مثل پایگاه اجتماعی، سیاستگذاری و ...) و طرد اجتماعی میباشد.

۸. روش پژوهش

به منظور بررسی موضوع پژوهش حاضر، از روش پیمایشی استفاده شده است. برای تهیه ی گویه های پرسشنامه، با تعدادی از دانشجویان، مصاحبه ی اکتشافی انجام شد. سپس پرسشنامه بر اساس نظریه ها و نمونه مورد مطالعه، تدوین گردید. برای ارزیابی پایایی گویه ها از شیوه بررسی همسازی یا همبستگی گویه به گویه استفاده شده است. بدین وسیله پایایی کل مقیاس با استفاده از آماره «آلفا» سنجیده شد. واحد تحلیل و مشاهده در این

پژوهش، «فرد» است. برای انتخاب دانشگاه‌ها، نمونه‌های هدف از میان کل دانشگاه‌های موجود در شهر زنجان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و برای انتخاب افراد نمونه‌ها در دانشگاه‌های انتخاب شده از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده است. جامعه آماری حدود ۱۹۰۰۰ نفر تعیین شد که از میان آن، حجم نمونه‌ای معادل ۳۲۵ نفر به دست آمده است.

۹. یافته‌های پژوهش

در این تحقیق برای ویژگی ثروت، ابعادی از محرومیت یا عدم محرومیت مادی را در نظر گرفتیم؛ در بررسی ابعاد محرومیت مادی مشخص شد که اکثریت دانشجویان راهی مطمئن برای تامین هزینه‌های معیشتی دارند.

جدول ۱. توزیع پاسخگویان بر اساس نحوه تامین هزینه‌های شخصی

رتبه	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمک پدر و مادر	۲۶۹	۸۲.۸	۸۵.۹	۸۵.۹
کمک‌های مردمی	۲	۰.۶	۰.۶	۸۶.۵
بورس تحصیلی	۱	۰.۳	۰.۳	۸۶.۸
به کاری با درآمد مکفی اشتغال دارم	۳۴	۱۰.۵	۱۰.۹	۸۷.۸
همسر	۷	۲.۲	۲.۲	۱۰۰.۰
بی پاسخ	۱۲	۳.۷		
کل	۳۲۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

اکثر دانشجویان (۷۷.۹ درصد) فاقد خودرویی شخصی بودند. درآمد پدر اکثر دانشجویان در دسته بندی گروه‌های درآمدی در دو دسته‌ی بالاترین درآمد قرار دارد.

جدول ۲. توزیع پاسخگویان بر اساس درآمد پدر

درآمد پدر	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
۴۰۰ تا ۹۰۰ هزار تومان	۱۴	۴.۳	۴.۷	۴.۷
۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان	۲۱	۶.۵	۷.۰	۱۱.۶
۱ میلیون ۶۰۰ تا ۲ میلیون و ۱۰۰ هزار تومان	۳۹	۱۲.۰	۱۳.۰	۲۴.۶

سنجش احساس طرد اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های زنجان ۲۱

درآمد پدر	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
۲ میلیون و ۲۰۰ تا ۲ میلیون و ۲۷۰۰ هزار تومان	۳۷	۱۱.۴	۱۲.۳	۳۶.۹
۲ میلیون و ۸۰۰ تا ۳ میلیون و ۳۳۰ هزار تومان	۶۸	۲۰.۹	۲۲.۶	۵۹.۵
۳ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان به بالا	۱۲۲	۳۷.۵	۴۰.۵	۱۰۰.۰
بی پاسخ	۲۴	۷.۴		
کل	۳۲۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

در ارزیابی میزان هزینه خانواده اکثریت پاسخگویان از لحاظ امرار معاش دچار مشکل نبودند.

جدول ۳. توزیع پاسخگویان بر اساس میزان هزینه خانواده در ماه

درآمد پدر	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
۴۰۰ تا ۹۰۰ هزار تومان	۲۸	۸.۶	۹.۴	۹.۴
۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان	۷۲	۲۲.۲	۲۴.۲	۳۳.۷
۱ میلیون و ۶۰۰ تا ۲ میلیون و ۱۰۰ هزار تومان	۴۲	۱۲.۹	۱۴.۱	۴۷.۸
۲ میلیون و ۲۰۰ تا ۲ میلیون و ۲۷۰۰ هزار تومان	۵۹	۱۸.۲	۱۹.۹	۶۷.۷
۲ میلیون و ۸۰۰ تا ۳ میلیون و ۳۳۰ هزار تومان	۴۲	۱۲.۹	۱۴.۱	۸۱.۸
۳ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان به بالا	۵۴	۱۶.۶	۱۸.۲	۱۰۰.۰
بی پاسخ	۲۸	۸.۶		
کل	۳۲۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

طبق جدول، اکثریت دانشجویان از لحاظ محل سکونت موقعیت بفرنجی ندارند.

جدول ۴. توزیع پاسخگویان بر اساس ارزیابی از کیفیت منزل و محله خود

۱	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
خیلی خوب	۹۸	۳۰.۲	۳۵.۵	۳۵.۵
خوب	۱۴۱	۴۳.۴	۵۱.۱	۸۶.۶
متوسط	۳۶	۱۱.۱	۱۳.۰	۹۹.۶
بد	۱	۰.۳	۰.۴	۱۰۰.۰
خیلی بد	۰	۰.۰	۰.۰	۱۰۰.۰
بی پاسخ	۴۹	۱۵.۱		

۱	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
جمع کل	۳۲۵	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	
میانگین				۴.۲۴

در آزمون همگنی واریانس لون، رابطه میان احساس طرد اجتماعی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی، معنادار گزارش نشد.

در میان گویه های مربوط به پایگاه اقتصادی، گویه ی "ترجیح میدهم دوستانم از لحاظ مالی و منزلتی در سطح من باشند"، دارای بیشترین میانگین و گویه ی "دوستان خود را از میان افرادی که از لحاظ مالی متعلق به قشر بالای جامعه هستند انتخاب میکنم" کمترین میانگین را از میان دیگر گویه ها داشته اند. باید افزود که این مساله خود نمونه بارزی از طرد به شمار میآید، به عبارتی دیگر مسائل مالی و ترجیحات منزلتی، عاملی ادغام گر محسوب میشود. میانگین کل، در بررسی تمامی گویه ها، بیانگر وجود احساس طرد متوسط در دانشجویان بود.

میانگین کل گویه ها در رابطه با سیاستهای دولتی، نشان دهنده ی برداشت منفی پاسخگویان از سیاستهای دولتی میباشد.

جدول ۶. توزیع پاسخگویان در مولفه های متغیر سیاستهای دولتی

تعداد معیار	بینه	میانگین	تاریخ پایه	بینه زیر	زیر	تاریخ سطح	۷۲	بینه کام	تعداد	گویه
۱.۰۳۲	۲	۳.۲۹	۵	۷۵	۱۲۷	۸۰	۲۶	۱۲	تعداد	به نظر شما علت عمده وجود فاصله طبقاتی، سیاستهای دولتی است؟
			۱.۵	۲۳.۱	۳۹.۱	۲۴.۶	۸.۰	۳.۷	درصد	
۰.۹۹۵	۴	۳.۹۴	۶	۱۰.۸	۱۲۱	۵۹	۲۶	۵	تعداد	به نظر شما تا چه حد نابرابری در توزیع ثروت دولتی موجب نابرابری افراد در جامعه شده است؟
			۱.۸	۳۳.۲	۳۷.۲	۱۸.۲	۸.۰	۱.۵	درصد	
۱.۲۰۰	۳	۲.۹۴	۶	۳۵	۶۴	۱۱۸	۵۱	۵۱	تعداد	به نظر شما مسبب تبعیض اساتید و کادر اداری میان دانشجویان، سیاستهای دولتی است؟
			۱.۸	۱۰.۸	۱۹.۷	۳۶.۳	۱۵.۷	۱۵.۷	درصد	
۱.۰۵۰	۴	۳.۷۷	۶	۷۸	۱۳۹	۷۳	۹	۲۰	تعداد	به نظر شما سیاستهای دولت تا چه حد میتواند نابرابریها را کاهش دهد؟
			۱.۸	۲۴.۰	۴۲.۸	۲۲.۵	۲.۸	۶.۲	درصد	
۱.۰۳۲	۳	۲.۸۰	۶	۱۴	۵۹	۱۳۹	۶۴	۴۳	تعداد	سیاستهای دولتی در مورد

انحراف معیار	میانگین	پاسخ	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تعداد	گویه	
		۱۸	۴۳	۱۸.۲	۴۲.۸	۱۹.۷	۱۳.۲	درصد	اقوام را تا چه حد صحیح ارزیابی می‌کنید؟	
۱.۰۰۳	۳	۳.۴۲	۶	۵۳	۸۲	۱۴۴	۲۶۵	۱۴	تعداد	به نظر شما سیاست‌های دولتی تا چه حد موجب افزایش فاصله میان اقوام گوناگون شده است؟
			۱۸	۱۶.۳	۲۵.۲	۴۴.۳	۸.۰	۴.۳	درصد	
۱.۰۷۰	۳	۲.۴۶	۹	۱۰	۳۷	۱۱۴	۸۱	۷۴	تعداد	به نظر شما دولت خدمات رفاهی لازم را در اختیار مردم قرار می‌دهد؟
			۲۸	۳.۱	۱۱.۴	۳۵.۱	۲۴.۹	۲۲.۸	درصد	
۱.۰۰۷	۲	۲.۳۷	۶	۹	۳۳	۱۱۹	۹۴	۷۴	تعداد	با توجه به شرایط فعلی و سیاست‌گذاری‌های جاری، آینده شغلی مناسبی در جهت تحصیلات خود می‌بینید؟
			۱۸	۲.۸	۷.۱	۳۶.۶	۲۸.۹	۲۲.۸	درصد	

در بررسی رابطه میان نوع قومیت و احساس طرد اجتماعی تفاوت آماری معناداری ملاحظه نشد. اما در رابطه با احساس تعلق قومی دو گویه در جدول با ۴.۲۴ و ۴.۳۸ بالاترین میانگین را کسب کرده‌اند، حاکی از اهمیت هویت قومی در میان اکثریت دانشجویان است اما با توجه به گویه ای که کمترین میانگین را داشته است (۱.۷۵)، میتوان گفت که گروه قومی عاملی ادغام‌کننده است اما پاسخگویان با تعصب قومیتی و عدم ارتباط به واسطه قومیت، مخالف هستند.

جدول ۷. توزیع پاسخگویان در متغیر احساس تعلق قومی

انحراف معیار	میانگین	پاسخ	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تعداد	گویه	
۰.۹۵۷	۵	۴.۲۴	۵	۱۶۸	۸۲	۵۱	۱۶	۳	تعداد	اگر از میان اقوام ایرانی حق انتخاب داشتید باز قومیت و زبان فعلیتان را انتخاب می‌کردید؟
			۱.۵	۵۱.۷	۲۵.۲	۱۵.۷	۴.۹	۰.۹	درصد	
۱.۱۲۸	۴	۳.۶۶	۵	۸۶	۱۰۱	۹۰	۲۴	۱۹	تعداد	آبادر فعالیتهایی با افراد هم زبان و
			۱.۵	۲۶.۵	۳۱.۱	۲۷.۷	۷.۴	۵.۸	درصد	

انحراف معیار	میانگین	میانگین	بی پاسخ	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تعداد	گویه
										هم قوم شرکت میکنید؟
۰.۸۸۱	۵	۴.۳۸	۵	۱۹۲	۷۰	۵۰	۴	۴	تعداد	چقدر به زبان مادری تان افتخار میکنید؟
			۱.۵	۵۹.۱	۲۱.۵	۱۵.۴	۱.۲	۱.۲	درصد	
۱.۲۸۷	۴	۳.۷۸	۵	۱۲۵	۸۲	۶۱	۲۲	۳۰	تعداد	آیا در منزل به زبان قومی تان صحبت میکنید و در ارتباط با اطرافیان، به این مساله اذعان دارید؟
			۱.۵	۳۸.۵	۲۵.۲	۱۸۸	۶.۸	۹.۲	درصد	
۱.۱۷۴	۳	۲.۹۹	۷	۳۶	۶۸	۱۱۲	۶۱	۴۱	تعداد	به نظر شما مسبب تبعیض میان افراد اختلافات قومی و آئینی است؟
			۲.۲	۱۱.۱	۲۰.۹	۳۴.۵	۱۸۸	۱۲.۶	درصد	
۱.۲۳۲	۲	۲.۵۷	۵	۱۸	۷۲	۶۱	۹۲	۷۷	تعداد	آیا داشتن لهجه خاص مانع از ارتباط صمیمانه شما با سایر دانشجویان میشود؟
			۱.۵	۵.۵	۲۲.۲	۱۸۸	۲۸.۳	۲۳.۷	درصد	
۱.۰۷۸	۴	۳.۶۸	۶	۸۹	۹۱	۹۶	۳۴	۹	تعداد	آیا دوستان صمیمی و نزدیک شما هم قوم و هم زبان شما هستند؟
			۱.۸	۲۷.۴	۲۸.۰	۲۹.۵	۱۰.۵	۲.۸	درصد	
۱.۱۹۲	۳	۲.۹۲	۹	۴۱	۴۷	۱۱۵	۷۱	۴۲	تعداد	آیا موسیقی قومی تان را بر هر موسیقی دیگری ترجیح میدهید؟
			۲.۸	۱۲.۶	۱۴.۵	۳۵.۴	۲۱.۸	۱۲.۹	درصد	
۱.۲۱۹	۳	۲.۵۷	۶	۲۵	۴۶	۹۱	۸۱	۷۶	تعداد	آیا داشتن تعصب قومیتی بر روابط شما با سایر دانشجویان تاثیر گذار است؟
			۱.۸	۷.۷	۱۴.۲	۲۸.۰	۲۴.۹	۲۳.۴	درصد	
۱.۰۶۵	۱	۱.۷۵	۷	۸	۲۲	۳۶	۶۹	۱۸۳	تعداد	به نظر شما،

انحراف معیار	میانگین	تاریخ	نرخ پاسخ	نرخ زیاد	زباد	مؤسسه	ع	نرخ	درصد	گویه
			۲.۲	۲.۵	۶۸	۱۱.۱	۲۱.۲	۵۶.۳	درصد	افرادی که به دلیل تعصب‌های قومی، دیگران را وارد گروه دوستی خود نمیکنند، کار درستی انجام میدهند؟
۳.۲۵										میانگین کل

نتایج بررسی سایر روابط مفروض، بدین شرح است: در بررسی میانگین بین نوع دانشگاه و احساس طرد، دانشجویان دانشگاه سراسری با اندکی اختلاف احساس طرد بیشتری را نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد تجربه میکردند. در بررسی رابطه میان احساس طرد و محل سکونت، تفاوت معناداری، به لحاظ آماری مشاهده نشد. در بررسی احساس طرد با بعد خانوار نیز تفاوت میانگین معناداری مشاهده نشد. لازم به یادآوری است که اکثریت جمعیت دانشجویان در خانواده‌های دارای یک الی چهار فرزند زندگی میکردند و در واقع فقط ۱۰.۶ درصد از آنان خانواده‌های پنج فرزندی و بیشتر داشتند. در بررسی رابطه احساس طرد و رشته تحصیلی، مشاهده شد که دانشجویان علوم پایه بیشترین و دانشجویان علوم تجربی و پزشکی، کمترین احساس طرد را دارند. و در آخر در بررسی رابطه میان احساس طرد و مقطع تحصیلی دانشجویان، رابطه معناداری ملاحظه نشد.

۱۰. نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به بررسی طرد دانشجویان زنجان در رابطه با متغیرهایی چون قومیت، تعلق قومی، پایگاه اجتماعی و برداشت افراد از سیاست‌های دولتی پرداخته شده است. این کار با هدف شناخت احساس طرد اجتماعی دانشجویان شهر زنجان و با تکیه بر داده‌های نظری پیشین و همچنین داده‌های حاصل از پیمایش، به انجام رسیده است.

برداشت از سیاست‌های دولتی در رابطه با احساس طرد اجتماعی نیز، نوآوری پژوهش حاضر بوده است و در پژوهش‌های پیشین ردی از مطالعه مستقیم آن به چشم نمیخورد فقط

در نتایج برخی تحقیقات خارجی، پیشنهادهای جهت کاهش طرد اجتماعی به شرط مساعدت دولت ارائه شده است.

همانطور که ذکر آن رفت، به زعم پارکین، اکثر ویژگیهایی را که وبر مرتبط با پایگاه میداند را میتوان برای ایجاد طرد در نظر گرفت ویژگی هایی چون ثروت، زبان، خاستگاه قومی، مذهب و... در این تحقیق نیز برای ویژگی ثروت، ابعادی از محرومیت یا عدم محرومیت مادی را در نظر گرفتیم؛ در بررسی ابعاد محرومیت مادی دریافتیم که اکثریت دانشجویان از لحاظ تامین هزینه های شخصی با مشکل مواجه نیستند و در واقع راهی برای تامین هزینه های معیشتی آنان وجود دارد. در رابطه با درآمد پدر به طور اجمالی میتوان گفت از آنجا که درآمد پدر (به عنوان عضوی که تامین کننده ی هزینه های زندگی خانواده است) حدود ۸۸ درصد دانشجویان در وضعیت متوسط به بالا قرار دارد، محرومیت مادی صرفاً از این بعد مشخص، در دانشجویان ملاحظه نشد. در ارزیابی میزان هزینه خانواده در یک ماه، میتوان گفت که در اکثریت موارد، میزان درآمد کفاف هزینه های زندگی را میدهد. در رابطه با محل سکونت اکثریت دانشجویان از محل سکونت مناسبی برخوردار بوده و هیچیک موقعیت بغرنجی ندارند. نبود مسکن مناسب که حق اجتماعی هر شهروندی محسوب می شود، به زعم سبزینگر میتواند نوعی محرومیت اجتماعی باشد که بر حسب موقعیت فرد، متفاوت بوده و دسترسی به برخی منابع را مشروط میسازد. همچنین به زعم لویتاس، این امر میتواند به نوعی، طرد از منابع و کیفیت زندگی را به شکل توامان شامل شود. آنچه که در این ارزیابی مد نظر ما بوده است، صرف ارزیابی پاسخگو از موقعیت خود و به بیانی دیگر احساس او از داشتن منزل و محله ای که حسی از رضایت را برایش فراهم آورد که مشاهده شد اکثر دانشجویان دچار طرد از منابع و کیفیت زندگی نیستند. در بررسی آزمونهای آماری رابطه میان احساس طرد اجتماعی و پایگاه اجتماعی-اقتصادی، معنادار گزارش نشد؛ در توضیح این امر میتوان چند احتمال را مطرح کرد: ۱. ممکن است پاسخگویان از لحاظ پایگاهی در رده های یکسانی قرار داشته باشند ۲. ممکن است برخی پاسخگویان اطلاع دقیقی از میزان درآمد خانوادشان نداشته باشند (مورد دوم در تجربیات نگارنده مشاهده شد).

ارزیابی منفی پاسخگویان از سیاستهای دولت موید نظر وبر در رابطه با طرد و قدرت است، قدرت میتواند بسیاری از افراد را از موقعیتهای خود منفصل کند و یا بالعکس آنها را در جایگاه حقیقی شان بنشانند. در این رابطه پارکین مالکیت تولید و ابزار را از اشکال طرد

اجتماعی بر می‌شمارد. در جامعه ایران دولت در صدر مالکیت تولید قرار دارد، از اینرو به نوبه خود می‌تواند عامل ایجاد طرد باشد. همچنین لویتاس برای اصلاح و ریشه کنی فقر و تبعیض، با گفتمان باز توزیع گرا، راه حل سیاست گذاری متمرکز بر بازتولید ثروت را ارائه می‌دهد. در رابطه با بدبینی بسیاری از دانشجویان نسبت به آینده نیز می‌توان از گفتمان ادغام گرا بهره برد، بدین صورت که با افزایش توجه به بازار کار و کار دستمزدی، زمینه های اشتغال جوانان توسط دولت و یا نهاد های خصوصی فراهم شود. همچنین این آمار (برداشت افراد نسبت به سیاستهای دولت)، بنا بر گفته نارایان، نشان دهنده جامعه ای در وضعیت طرد نسبت به دولت است؛ در این بین اگر دولتی پل هایی برای ارتباط با گروه های محروم (گروه هایی که احساس محرومیت از منابع و امکانات دولتی را به انحاء مختلف تجربه می کنند) ایجاد نماید، این احتمال افزایش می یابد که مطرودین بتوانند به منابع و خدماتی که حق بهره مندی از آنها را دارند، دست یابند و به عبارتی جامعه به وضعیت بهزیستی نزدیک شود. در غیر اینصورت جامعه گرفتار وضعیت «تضاد» طولانی مدت، خشونت، نزاع داخلی یا آناارشی همراه با از هم پاشیدگی تدریجی کارکرد دولت میشود.

کتابنامه

مقالات

- ابراهیمی مهدی (۱۳۹۱)، معرفی و مرور کتاب: طرد اجتماعی، علل و پیامدهای کوتاه مدت و بلند مدت مجله ی جامعه شناسی ایران دوره ۱۳، شماره ی ۳، پاییز ۹۱.
- بلالی اسماعیل (۱۳۸۹)، طرد اجتماعی اقوام در آینه آمار و زیرعنوان بررسی بودجه های استانهای ترک نشین و کرد نشین، مجله مطالعات اجتماعی، ایران، دوره ۴ شماره ۷، ص ۲
- حمیدیان اکرم، زاهدی محمدجواد، ملکی امیر، انصاری ابراهیم (۱۳۹۴)، بررسی رابطه نابرابری های اقتصادی-اجتماعی و طرد اجتماعی گروهها در کلانشهر اصفهان، پژوه های جامعه شناسی معاصر، دوره ۴، شماره ۴، صص ۱-۳۲
- شیانی ملیحه (۱۳۸۵)، فقر، محرومیت و شهروندی در ایران، رفاه اجتماعی، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۴۱-۶۴.
- غفاری غلامرضا، تاج الدین محمد باقر (۱۳۸۴)، شناسایی مولفه های محرومیت اجتماعی، رفاه اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۷، صص ۳۳-۵۶.

فیروزآبادی سید احمد، صادقی علیرضا (۱۳۸۹)، وضعیت طرد اجتماعی زنان فقیر روستایی، بررسی مسائل اجتماعی ایران، دوره ۱، شماره ۱

طرح پژوهشی

قاضی نژاد مریم (۱۳۹۲)، طرد اجتماعی جوانان، علل و پیامدها، طرح پژوهشی مصوب وزارت ورزش و جوانان

کتاب‌ها

بلیک مور کن (۱۳۸۵)، مقدمه ای بر سیاست گذاری اجتماعی، ترجمه ی علی اصغر سعیدی و سعید صادقی جقه، تهران: موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی

زیبرا مارتین (۱۳۸۵)، نظریه های جامعه شناسی طرد شدگان اجتماعی، ترجمه دکتر سید حسن حسینی، تهران، انتشارات آن.

گیدنز آنتونی (۱۳۸۸)، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی

گیدنز آنتونی (۱۳۸۶)، راه سوم، ترجمه منوچهر صبوری، کاشانی، تهران، نشر شیرازه

گیدنز آنتونی، بردسال کارن (۱۳۸۶)، جامعه شناسی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران چاپ اول نشر نی.

Burchardt, t. Le Grand J and Piachaud D, (2002) Introduction in: John HillsT Julian Le Grand and David, P Understanding Social Exclusion, Oxford University

European Commission, 2013a. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014-2020, COM(2013) 83 final, 20.2.2013

Flotten, Ton (2006) Poverty and Social Exclusion: Two Side of the Same Coin, Fafa, Forrest, R and Kearns, A 2001 Social Cohesion, Social Capital and Tht Neighbourhood, Urban Studies,38 (12): 2125-43

Galabuzi .Grace- Edward (2002) social inclusion as a determinant of health. Torento the life span conference

Granovetter M (1973),The Strength of Weak Ties, Sociological Theory, Volume 1 (1983), 201-133

Narayan D (1999), Bonds and Bridges: Social Capital and Poverty, World Bank

Room, G (1994): understanding social Exclusion: Lessons From Transnational Research Studies. Paper Presented at the Confrence on Poverty Studies in European Union: Retrospect and Prospect, Policy studies Institute, London

Salehi Esfahani, Egel Daniel (2007), Youth Exclusion in Iran: The State of Education, Employment and Family Formation, the middle eat youth initiative working paper